

Uluslararası Güvenlik Perspektifinden Yunanistan-Kuzey Makedonya İlişkileri: İsim İhtilafının Neo-Realist Bir Analizi

♦♦♦

Greece–North Macedonia Relations from an International Security Perspective: A Neo-Realist Analysis of the Name Dispute

Aykut BALCI* • Murat DERİN** • Muhammed AKSU***

<https://izlik.org/JA53XJ32NL>

<https://doi.org/10.25204/iktisad.1837426>

Öz

Makale Bilgileri

Makale Türü:

Araştırma
Makalesi

Geliş Tarihi:

06.12.2025

Kabul Tarihi:

27.03.2026

© 2026 İKTİSAD

Tüm hakları
saklıdır.

Yunanistan ile Kuzey Makedonya arasında yaklaşık otuz yıl boyunca devam eden isim sorunu, 2018 yılında imzalanan Prespa Anlaşması ile çözüme kavuşturulmuştur. Balkanlar'daki siyasal ve güvenlik dinamiklerini doğrudan etkileyen bu ihtilaf önemli bir kriz niteliği taşımıştır. Bu çalışmanın amacı, isim ihtilafının ortaya çıkışı, müzakere aşamaları ve çözüm sürecini neo-realist kuramsal çerçeve içinde inceleyerek sistem düzeyli güvenlik dinamiklerinin Prespa Anlaşması'na giden süreç üzerindeki etkisini açıklamaktır. Araştırmada nitel yöntem benimsenmiş, resmi anlaşma metinleri, uluslararası örgüt belgeleri, siyasi aktörlerin söylemleri ve ilgili akademik literatür temel veri kaynakları olarak kullanılmıştır. Süreç, güç dengeleri, göreceli kazanç hesapları ve sistemsel baskılar bağlamında analiz edilmiştir. Bulgular, ihtilafın semboller ve kimlik tartışmalarının ötesinde, büyük ölçüde güç ilişkileri ve yapısal kısıtlar ve güç asimetrisi tarafından şekillendiğini göstermektedir. Bu çerçevede Yunanistan'ın NATO ve Avrupa Birliği üyeliğini müzakere sürecinde etkili bir baskı aracı olarak kullandığı görülmektedir. Kuzey Makedonya ise uluslararası entegrasyon hedefleri nedeniyle bu baskı karşısında sınırlı bir manevra alanına sahip olmuştur. Prespa Anlaşması, sistemsel baskılar, asimetrik güç ilişkileri ve NATO ile AB üyeliğinin stratejik koşulluluğu tarafından şekillenen bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır. Bu yönüyle isim ihtilafı, sembolik veya tarihsel bir tartışmanın ötesinde, Balkanlar'ın bölgesel güvenlik mimarisiyle yakından ilişkili güvenlik merkezli bir mesele olarak değerlendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Yunanistan, Kuzey Makedonya, Prespa Anlaşması, neo-realizm, Balkan güvenliği.

Abstract

Article Info

Paper Type:

Research Paper

Received:

06.12.2025

Accepted:

27.03.2026

© 2026 JEBUPOR

All rights
reserved.

The name dispute between Greece and North Macedonia, which persisted for nearly three decades, was resolved with the signing of the Prespa Agreement in 2018. The dispute constituted a major crisis that directly affected political and security dynamics in the Balkans. The purpose of this study is to analyze the emergence of the dispute, the negotiation process, and its resolution within a neo-realist theoretical framework, and to explain the impact of system-level security dynamics on the process leading to the Prespa Agreement. A qualitative research design is adopted, drawing on official agreement texts, documents of international organizations, public statements by political actors, and relevant academic literature as primary sources. The process is analyzed in terms of power balances, relative gains considerations, and systemic pressures. The findings suggest that the dispute was shaped largely by power relations and structural constraints rather than by symbolism and identity debates alone. In this context, Greece used NATO and European Union membership as effective bargaining tools during negotiations. North Macedonia, in turn, faced limited room for maneuver due to its strategic goal of international integration. The Prespa Agreement emerged as an outcome shaped by structural constraints, asymmetric power relations, and the strategic conditionality of NATO and EU membership. In this respect, the name dispute should be understood as more than a symbolic or historical controversy, as it became a security-centered issue embedded in the regional security architecture of the Balkans.

Keywords: Greece, North Macedonia, Prespa Agreement, neo-realism, Balkan security.

Atıf/ Cite (APA): Balci, A., Derin, M., & Aksu, M. (2026). Uluslararası güvenlik perspektifinden Yunanistan-Kuzey Makedonya ilişkileri: İsim ihtilafının neo-realist bir analizi. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, (29), 612-622. <https://doi.org/10.25204/iktisad.1837426>

* Öğr. Gör., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Saray Meslek Yüksekokulu, Dış Ticaret, aykutbalci@nku.edu.tr

** Dr. Öğr. Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, İ.İ.B.F., Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, muratderin22@gmail.com

*** Doktora Öğrencisi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset ve Sosyal Bilimler, aksumhammed@outlook.com

Extended Abstract

Background:

The name dispute between Greece and North Macedonia remained one of the most enduring political and diplomatic conflicts in the Balkans after the dissolution of Yugoslavia. Although the dispute was largely framed through historical narratives, identity claims, and symbolic representations, it gradually evolved into a broader security issue affecting regional stability and Euro-Atlantic integration. Greece regarded the use of the name “Macedonia” and related symbols as a challenge to its historical heritage, national identity, and territorial integrity, while North Macedonia sought international recognition and integration into Western institutions. In this context, the dispute became closely connected with NATO enlargement, European Union conditionality, and the strategic calculations of external actors.

Research Purpose:

This study aims to analyse the name dispute between Greece and North Macedonia within a neo-realist theoretical framework and to explain the impact of system-level security dynamics on the process leading to the Prespa Agreement. Unlike studies that mainly focus on identity politics, historical memory, or symbolic contestation, this research emphasizes power asymmetries, relative gains, security concerns, and structural pressures in the international system. The main argument of the study is that the resolution of the dispute was shaped by bilateral diplomatic compromise as well as the security priorities of NATO, the European Union, and major external actors.

Methodology:

The study adopts a qualitative and descriptive research design based on document analysis. Official agreement texts, documents of international organizations, statements of political actors, and relevant academic literature are used as the main sources. The dispute is examined through key neo-realist concepts such as anarchy, security dilemma, relative gains, power asymmetry, and systemic pressure. The analysis also considers the Balkan regional security complex to understand how local identity-based disputes can become part of wider regional and international security dynamics.

Findings:

The findings show that the name dispute cannot be fully explained through identity, symbolism, or historical narratives. Greece used its NATO and European Union membership as an effective bargaining instrument and transformed its relative institutional advantage into diplomatic leverage. North Macedonia, by contrast, had limited room for maneuver due to its strategic objective of gaining NATO membership and advancing its European Union accession. The Prespa Agreement therefore emerged within an asymmetric power relationship. The involvement of the United States and the European Union accelerated the process, while Russia’s opposition reflected the broader geopolitical competition over the Balkans. From a neo-realist perspective, the agreement represents a case in which a small state adjusted its policy preferences under structural constraints in order to obtain security guarantees and international legitimacy.

Conclusions:

The Prespa Agreement resolved a long-standing bilateral dispute, but it also reflected the impact of broader system-level security dynamics. The case demonstrates that identity-based conflicts in the Balkans may acquire strategic significance when they intersect with alliance politics, regional security concerns, and great-power competition. The study concludes that the Greece–North Macedonia name dispute should be understood as more than a symbolic or historical controversy. It is also a security-centred case shaped by power asymmetries, institutional leverage, and systemic pressures. In this respect, the study contributes to the literature by offering a neo-realist interpretation of the Prespa Agreement and by showing how symbolic conflicts can be transformed into strategic bargaining tools within the international system.

1. Giriş

Yunanistan ile Kuzey Makedonya arasında yaklaşık otuz yıl süren isim ihtilafı, tarihsel semboller, kimlik politikaları ve egemenlik söylemleri etrafında şekillenerek zamanla çok katmanlı bir güvenlik meselesine dönüşmüştür. Bu süreç, iki ülke arasındaki ilişkilerle sınırlı kalmamış, Balkanlar'daki siyasal istikrarı ve NATO ile Avrupa Birliği ekseninde gelişen bölgesel güvenlik düzenini doğrudan etkilemiştir. 2018 tarihli Prespa Anlaşması ise, bu uzun süreli ihtilafın çözümünü mümkün kılan ve büyük ölçüde uluslararası sistemin yönlendirici etkisi altında şekillenen bir düzenleme olarak ortaya çıkmıştır.

Literatürde Yunanistan–Kuzey Makedonya arasındaki isim ihtilafı çoğunlukla tarihsel, diplomatik ve kimlik temelli yaklaşımlar üzerinden ele alınmıştır (Poulton, 2000; Tziampiris, 2012; Tezcan, 2019). Bu çalışmalar, ulusal anlatılar, tarihsel semboller ve kimlik inşası süreçleri üzerinden ihtilafın arka planını açıklamaya yönelmektedir. Balkanlar bağlamında kimlik, egemenlik ve güvenlik tartışmalarının iç içe geçtiği ve bu tür ihtilafların bölgesel istikrar açısından güvenlik tehdidi oluşturabildiği de vurgulanmaktadır (Kut, 2005; Özgen, 2013). Türkçe literatürde ise isim krizi, Yunanistan–Makedonya ilişkilerinin tarihsel ve diplomatik seyrini belirleyen temel bir unsur olarak değerlendirilmiş; ayrıca Makedonya'nın kimlik politikaları ve uluslararası imaj arayışları çerçevesinde ele alınmıştır (Durmaz, 2017; Tezcan, 2019). Buna karşılık, krizin güç dengeleri, güvenlik kaygıları ve uluslararası sistemin yapısal baskıları temelinde ele alındığı analizler sınırlı kalmıştır. Özellikle Prespa Anlaşması'nın NATO ve Avrupa Birliği (AB) genişleme süreciyle ilişkisi, neo-realist bir çerçevede yeterince incelenmemiştir. Bu çalışma, söz konusu eksikliği gidermeyi hedefleyerek isim sorunu ve Prespa Anlaşması'nı Balkanlar'daki güvenlik mimarisini açıklayan sistem düzeyinde bir vaka olarak ele almaktadır.

İsim sorunu ve Prespa Anlaşması, Balkan güvenlik dinamiklerinin anlaşılması açısından açıklayıcı bir örnek sunmaktadır. Süreç, kimlik ve tarihsel sembollerin dış politika tercihlerinde nasıl araçsallaştırıldığını ve küçük devletlerin hareket alanlarının uluslararası sistemde nasıl sınırlandırıldığını göstermektedir. Bu çerçevede çalışma, konuyu neo-realist kuramsal perspektif üzerinden bütüncül bir değerlendirmeye tabi tutmaktadır.

Neo-realist yaklaşım, devlet davranışlarını anarşik uluslararası sistemdeki güç dağılımı ve güvenlik arayışları temelinde açıklar. Konstrüktivist yaklaşımlar ise benzer krizleri kimlik inşası ve sembolik temsiller üzerinden yorumlamaktadır. Bu çalışmada, uluslararası sistemin yapısal kısıtlarını ve büyük güçlerin yönlendirici rolünü açıklama kapasitesi nedeniyle neo-realist çerçeve tercih edilmiştir.

Bu doğrultuda şu soruya odaklanılmaktadır: “Neo-realist kuram, Yunanistan ile Makedonya arasındaki isim sorunu ve buna bağlı güvenlik çıkarlarını nasıl açıklar?”

Çalışmanın temel hipotezi, Yunanistan–Kuzey Makedonya isim ihtilafının çözüm sürecinde belirleyici olan unsurun kimlik temelli söylemlerden ziyade, NATO ve AB genişleme bağlamında ortaya çıkan sistemsel baskılar ve güç asimetrisi olduğudur. Bu çerçevede Prespa Anlaşması, tarafların tarihsel ve sembolik uzlaşısından çok, uluslararası sistemdeki güvenlik ve entegrasyon dinamiklerinin yönlendirdiği bir sonuç olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda makalenin ikinci bölümünde çalışmanın veri seti ve yöntemi açıklanmaktadır. Üçüncü bölümde isim ihtilafının tarihsel arka planı, dördüncü bölümde neo-realist güvenlik yaklaşımı ele alınmaktadır. Beşinci bölümde Balkanlar'ın bölgesel güvenlik kompleksi değerlendirilmekte, altıncı bölümde Prespa Anlaşması ve sistemsel baskılar analiz edilmektedir. Yedinci bölümde büyük güçlerin rolü, sekizinci bölümde ise Yunanistan'ın güvenlik stratejisi incelenmektedir. Son bölümde çalışmanın temel bulguları ve politika çıkarımları sunulmaktadır.

2. Veri Seti ve Yöntem

Analiz, nitel betimsel yöntem çerçevesinde yürütülmüş ve isim sorunu ile Prespa Anlaşması, sistemsel güvenlik dinamikleri bağlamında değerlendirilmiştir. Araştırma tasarımı kapsamında operasyonel süreç, verilerin sistematik olarak seçilmesi ve çözümlenmesi esasına dayandırılmıştır. Bu doğrultuda yürütülen belge analizinde temel ampirik veri setini oluşturan birincil kaynaklar; 17 Haziran 2018 tarihinde imzalanan Prespa Anlaşması resmi metni, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin kriz sürecinde aldığı bağlayıcı kararlar, NATO'nun konuya ilişkin zirve bildirileri ve Avrupa Birliği Komisyonu tarafından yayımlanan resmi ilerleme raporlarıdır. Söz konusu birincil dokümanlara, ilgili uluslararası organizasyonların ve dışişleri bakanlıklarının kamuya açık resmi dijital arşivleri üzerinden doğrulanarak erişilmiştir. Çalışmanın kuramsal ve ampirik zeminini destekleyen ikincil kaynaklar ise Web of Science, Scopus ve TR Dizin gibi saygın veri tabanlarında taranan hakemli makaleler, kitaplar ve kurumsal raporlardan derlenmiştir. Kaynakların seçilmesinde nitel araştırmalara özgü amaçlı örneklem ilkelere gözetilmiş; doğrudan Yunanistan-Makedonya isim ihtilafını, Prespa sürecini ve sistem düzeyindeki bölgesel güvenlik politikalarını ele alan dokümanlar "dahil etme" kriteri olarak belirlenmiştir. Buna karşın, krizin uluslararası ve sistemsel boyutunu göz ardı eden, yalnızca tarafların iç siyasi takvimlerine ve iç ampirik tartışmalarına odaklanan metinler ise araştırmanın kapsamı dışında tutularak "dışlama" kriteri olarak uygulanmıştır. Elde edilen tüm veriler, kaynak verimliliği ve metodolojik geçerlilik ilkeleri uyarınca tematik bir yaklaşımla tasnif edilerek çözümlenmiştir (Bowen, 2009, ss. 28-30).

3. Tarihsel Arka Plan

Makedonya meselesi, çağdaş siyasal çatışmaların ötesinde, kökleri 19. yüzyılda şekillenen Balkan milliyetçiliklerine uzanan bir olgudur. Antik Makedon Krallığı'nın mirasını sahiplenme çabası, bölgesel aktörler arasında tarihsel bir rekabet yaratmış ve bu durum 20. yüzyılda Yugoslavya'nın çözülmesiyle birlikte daha görünür hale gelmiştir. Özellikle Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti (YSFC) bünyesinde kurulan Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti, Tito'nun desteğiyle kendi ulusal kimliğini inşa etmeye başlamış, bu süreçte Yunanistan'ın kuzeyindeki Makedonya bölgesi ile sembolik bir çakışma ortaya çıkmıştır (Poulton, 2000). Tito döneminde, Yugoslavya'nın federatif yapısını koruyabilmek adına Makedon kimliği, Bulgar ve Sırp milliyetçiliklerine karşı bilinçli bir şekilde ayrıştırılmış ve kurumsallaştırılmıştır (Bechev, 2019). Bu süreç, Kuzey Makedonya'nın bağımsızlık sonrasında inşa etmeye çalıştığı ulusal kimliğin tarihsel temelini oluşturmuştur.

Yunanistan, Makedonya isminin kullanımıyla Slav kökenli Makedonların antik Helen mirasına ortak çıkma çabasını tarihsel bir revizyonizm olarak değerlendirmiştir (Bechev, 2023). 1991'de Makedonya'nın bağımsızlığını ilan etmesi, bu kimlik krizini daha da derinleştirmiştir. Yeni kurulan devletin bayrağında Vergina Güneşi gibi antik sembollere yer vermesi ve anayasasında komşu ülkelere yönelik dolaylı göndermeler içerdiği düşünülen ifadelerin bulunması, Atina yönetiminin sert tepkisini beraberinde getirmiştir (Tziampiris, 2012). Bu noktada semboller, yalnızca kültürel unsurlar olmaktan çıkarak güvenlik siyasetine konu edilmiş ve "güvenlikleştirme" sürecinin bir parçası haline gelmiştir.

1993 yılında Birleşmiş Milletler'e "Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya" (FYROM) adıyla kabul edilen ülke, uzun yıllar bu geçici unvanla diplomatik tanınırlık arayışında olmuştur. Bu süreçte Avrupa Birliği (AB) ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne (NATO) üyelik başvurularında Yunanistan'ın sistematik vetosuyla karşılaşmış, isim sorunu yalnızca ikili bir ihtilaf olmaktan çıkıp bölgesel güvenliğin ve küresel ittifak sistemlerinin istikrarı açısından önemli bir meseleye dönüşmüştür.

1995 yılında imzalanan Geçici Anlaşma (Interim Accord) ile Makedonya bayrağındaki Vergina Güneşi kaldırılmış, anayasanın bazı maddelerinde değişiklik yapılmış ve taraflar arasında diplomatik

ilişkilerin tesisi sağlanmıştır. Ancak bu geri adımlara rağmen isim krizi kalıcı olarak çözülememiştir. Geçici Anlaşma, Prespa Anlaşması'na giden yolun en önemli kilometre taşlarından biri olmuş, fakat tarafların karşılıklı güvensizliklerini tamamen ortadan kaldıramamıştır.

Bu tarihsel gelişmeler, kimlik unsurlarının güvenlik siyasetinde nasıl araçsallaştırıldığını ve küçük devletlerin dış politika tercihlerini şekillendiren yapısal baskıların belirleyici rolünü açık biçimde ortaya koymaktadır.

4. Kuramsal Çerçeve: Neo-Realizm ve Güvenlik Yaklaşımı

Neo-realizm, uluslararası ilişkiler teorileri içinde devlet merkezli analiz düzeyine ve uluslararası sistemin yapısal özelliklerine en fazla vurgu yapan yaklaşımdır. Kenneth Waltz'un (1979) "*Theory of International Politics*" (Uluslararası Politika Teorisi) adlı kurucu eseri ile kurumsallaşan bu yaklaşım, devletlerin dış politikalarını sistemin anarşik doğasına ve güç dağılımına göre şekillendirdiğini savunur. Bu çerçevede devletler, hayatta kalma hedefiyle hareket eder, güvenliklerini maksimize etmeye çalışır ve diğer devletlerin kazanımlarına karşı duyarlılık geliştirirler (Grieco, 1988).

Neo-realist teoriye göre uluslararası sistemin temel özelliği, otorite boşluğu yani anarşidir. Bu ortamda devletler kendi güvenliklerini sağlamakla yükümlüdür. Bu da güvenlik ikilemi (security dilemma) olarak adlandırılan yapısal bir soruna yol açar. Bir devletin güvenliğini artırmaya yönelik her adımı, diğer devletler tarafından tehdit olarak algılanabilir. Bu bağlamda Yunanistan'ın, Makedonya isminin kullanımını ve sembollerini tehdit olarak görmesi, klasik bir güvenlik ikilemi örneği olarak yorumlanabilir (Jervis, 1978). Her ne kadar neo-realizm sistem düzeyinde tehdit algılarını açıklamaya çalışsa da isim krizinde kullanılan söylemlerin doğrudan bir güvenlikleştirme süreci içerdiği görülmektedir. Buzan vd.'nin (1998) geliştirdiği güvenlikleştirme kuramı, sembollerin ve kimlik anlatılarının bir güvenlik nesnesine dönüştürülmesini anlamak açısından tamamlayıcı bir analiz düzlemi sunmaktadır. Kuramın kurucu parametreleri doğrultusunda Yunanistan'ın kriz süresince geliştirdiği söylem pratikleri incelendiğinde, sürecin üç sacayağı üzerine kurulduğu görülmektedir. Burada "güvenlikleştirilen aktör" (securitizing actor) rolünü üstlenen Yunan hükümetleri ve milliyetçi siyasi elitler; Helenistik kültürel mirası ve Helen ulusal bütünlüğünü varoluşsal bir tehditle karşı karşıya kalan "referans nesnesi" (referent object) olarak konumlandırmıştır. Atina yönetimi, "Makedonya" adının ve Vergina Güneşi gibi tarihsel sembollerin komşu devlet tarafından sahiplenilmesini ulusal güvenliğe doğrudan bir tehdit olarak ilan eden "söylem eylemleri" (speech acts) aracılığıyla krizi olağan siyasetin dışına taşımıştır (Buzan vd., 1998, ss. 36-40). Dolayısıyla bu güvenlikleştirme pratiği, neo-realist eksenindeki güvenlik ikilemini tetikleyen dinamik bir unsur işlevi görerek, kimliğin hem sistemsel-yapısal kısıtlar hem de söylemsel inşa süreçleri vasıtasıyla nasıl bir yüksek güvenlik maddesi haline getirildiğini ortaya koymaktadır.

Neo-realist kuramda, mutlak kazançtan ziyade göreceli kazançlar önemlidir. Yunanistan, kendi tarihsel anlatısına ve kültürel sembollerine tehdit olarak algıladığı bir kimlik inşasını sadece sembolik bir mesele olarak değil, stratejik dengeyi zedeleyecek bir gelişme olarak değerlendirmiştir (Mearsheimer, 2001). Ancak burada belirtmek gerekir ki neo-realist kuram kendi içinde homojen bir yapıya sahip olmayıp, yapısal kısıtlar karşısında devletlerin geliştirdiği refleksler bakımından "savunmacı realizm" ve "saldırgan realizm" olarak iki ana aksa bölünmektedir. Waltz'un öncülük ettiği savunmacı realizm, anarşik sistemde devletlerin birincil motivasyonunun mevcut statükolarını muhafaza etmek ve güvenliklerini korumak olduğunu savunurken; Mearsheimer tarafından kavramsallaştırılan saldırgan realizm, devletlerin rasyonel olarak göreceli güç avantajlarını sürekli olarak artırma ve maksimize etme arayışında olduğunu ileri sürer (Taliaferro, 2000, ss. 130-133). Yunanistan'ın isim ihtilafı süresince NATO ve AB üyeliğinden doğan kurumsal gücünü araçsallaştırarak Makedonya'nın önünü kesmesi, mevcut bölgesel nüfuzunu ve güvenliğini korumaya yönelik savunmacı realist bir statüko refleksi olarak okunabilir. Öte yandan, Atina'nın göreceli kazanç

kaygısıyla komşu ülkenin kimlik sembollerini varoluşsal bir tehdit çerçevesine oturarak baskı uygulaması, bölgesel güç asimetrisini kendi lehine tescilleme gayreti taşıyan saldırgan realist bir mikro-üstünlük stratejisine de işaret etmektedir. Bu çalışma, krizin çok boyutluluğunu açıklayabilmek adına her iki yaklaşımdan da analitik birer araç olarak faydalanmakla birlikte, yapısal kısıtların ve sistem baskısının belirleyiciliğini merkeze alması bakımından Waltz'un klasik neo-realist çerçevesini temel açıklayıcı zemin olarak kabul etmektedir. Özellikle NATO ve AB gibi kurumlara üyelik perspektifi taşıyan Kuzey Makedonya'nın bu kurumlara entegrasyonu, Yunanistan'ın bölgesel pozisyonunu ve tarihsel üstünlüğünü zayıflatabilecek bir gelişme olarak algılanmıştır.

Waltz'un teorisine göre küçük devletler, sistemdeki büyük aktörlerin davranışlarına bağlı olarak hareket etmek zorundadır. Dolayısıyla Kuzey Makedonya'nın dış politika tercihleri, Yunanistan'ın baskısı kadar sistemdeki baskın güçlerin yönlendirmesiyle de şekillenmiştir. Bu durum, devletlerin yalnızca kendi kapasitelerine değil, sistemin genel işleyişine ve diğer aktörlerin konumlarına göre konumlandığını göstermektedir (Waltz, 1979).

Bu kuramsal çerçeve, isim sorunu gibi kimlik temelli ihtilafların sistemsel güvenlik dinamikleriyle nasıl iç içe geçtiğini göstermektedir. Neo-realist yaklaşım, kültürel ve tarihsel sembollerin kimlik boyutunun ötesine geçerek birer güvenlik unsuruna dönüşmesinin sistemik niteliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda isim krizinin tarihsel ve söylemsel yönlerinin ulusal kimlik ve egemenlik tartışmalarıyla birleştiği; bunun da hem kuramsal hem de pratik düzlemde bölgesel güvenlik politikalarını doğrudan etkilediği görülmektedir (Derin, 2019). Bu çalışma, kimlik temelli yaklaşımları dışlamak yerine, onları sistemsel güvenlik dinamikleriyle tamamlayan bir çerçeve sunmaktadır.

5. Balkanlar'ın Bölgesel Güvenlik Kompleksi

Buzan ve Wæver'in geliştirdiği Bölgesel Güvenlik Kompleksi Teorisi (Regional Security Complex Theory, RSCT), güvenlik sorunlarının çoğu zaman küresel düzeyden ziyade bölgesel alt sistemlerde yoğunlaştığını ve devletlerin güvenlik kaygılarının en çok komşu devletlerle ilişkilerinde belirginleştiğini ileri sürmektedir. Buna göre, belirli bir coğrafyada karşılıklı bağımlılık ve tehdit algılarının yoğunluğu, güvenlik meselelerinin bölgesel düzeyde kümelenmesine yol açar (Buzan & Wæver, 2003). Balkanlar bu yaklaşımın en tipik örneklerinden biridir.

Tarihsel olarak Balkanlar, farklı etnik grupların bir arada yaşadığı, sınır ihtilaflarının sıkça yaşandığı ve büyük güçlerin nüfuz mücadelesine sahne olan bir bölge olmuştur. Osmanlı sonrası ulus-devletleşme süreçleri, 20. yüzyılda Yugoslavya'nın federatif yapısı ve ardından gelen dağılma süreci, bölgeyi sürekli krizlere açık bir güvenlik kompleksi haline getirmiştir. 1990'lı yıllarda Bosna ve Kosova savaşları, Arnavutluk'taki siyasi istikrarsızlık ve Makedonya'daki etnik gerilimler bu kompleksin sürekliliğini gösteren örneklerdir. Bu bağlamda Yunanistan ile Makedonya arasındaki isim ihtilafları, yalnızca iki ülke arasındaki bir sembolik anlaşmazlık değil, Balkan güvenlik kompleksinin doğrudan bir yansımasıdır.

Yunanistan'ın isim krizini kendi tarihsel mirasına ve kültürel sembollerine yönelik bir tehdit olarak algılaması, neo-realizmin öngördüğü güvenlik ikilemiyle uyumludur. Bununla birlikte kriz, ikili ilişkilerin ötesine taşarak bölgesel dengelerle iç içe gelişmiştir. Arnavutluk'un bölgesel konumlanması, Sırbistan'ın tarihsel etkisi ve Bulgaristan'ın kimlik tartışmalarına yönelik müdahaleleri, isim sorununun Balkan güvenlik kompleksinden bağımsız değerlendirilemeyeceğini göstermektedir (Bechev, 2023).

Neo-realist bir perspektiften bakıldığında, Balkan güvenlik kompleksinin temel özelliği küçük devletlerin sınırlı manevra kapasitesidir. Kuzey Makedonya uluslararası meşruiyet arayışında Prespa Anlaşması gibi önemli tavizler verirken, Yunanistan bölgesel avantajını korumak adına sert güvenlik refleksleri sergilemiştir. Bu tablo, küçük devletlerin hem bölgesel hem de küresel güçlerin

yönlendirmeleri altında politika geliştirdiğini göstermektedir (Buzan & Wæver, 2003). Balkanlar coğrafyasındaki bu yapısal bağımlılık ve dış aktörlerin bölge siyasetini şekillendirmedeki kurumsal ağırlığı, küçük devletlerin dış politika yapım süreçlerindeki manevra alanını asgari düzeye indirmektedir (Bieber, 2020, ss. 45-48).

Dolayısıyla Balkanlar'daki güvenlik ortamı, devletlerin yalnızca kendi kapasiteleriyle değil, içinde bulundukları güvenlik kompleksinin yapısal özellikleriyle de şekillendiği bir bağlamı yansıtmaktadır. Yunanistan–Makedonya ihtilafı, RSCT'nin açıklayıcı gücünü somutlaştıran kritik bir örnek niteliği taşımakta; bölgesel dinamiklerin, kimlik ve tarihsel sembollerle birleşerek uluslararası güvenlik politikalarının merkezine nasıl yerleştiğini göstermektedir.

6. Prespa Anlaşması ve Sistemsel Baskılar

Prespa Anlaşması, iki devlet arasında çözüme kavuşturulan teknik bir isim uzlaşısının ötesinde, uluslararası sistemin güçlü aktörlerinin yönlendirdiği stratejik bir düzenlemedir. 17 Haziran 2018'de imzalanan bu anlaşma, Makedonya'nın adını 'Kuzey Makedonya Cumhuriyeti' olarak değiştirmesini ve buna karşılık Yunanistan'ın AB ve NATO üyeliği konularındaki vetosunu kaldırmasını öngörmüştür. Her ne kadar ikili bir uzlaşma olarak sunulsa da literatürde sürecin hızlanmasında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve AB'nin diplomatik yönlendirmelerinin etkili olduğuna dair güçlü vurgular bulunmaktadır (Bechev, 2023).

Anlaşmanın imzalanmasında NATO'nun genişleme politikasının uluslararası güvenlik mimarisi açısından önemli bir rol oynadığı görülmektedir (Buzan & Wæver, 2003). ABD, Balkanlar'da Rusya ve Çin'in artan etkisini sınırlama amacıyla Kuzey Makedonya'nın Batı ittifakına entegrasyonunu stratejik bir öncelik olarak değerlendirmiştir. Bu bağlamda NATO üyeliği perspektifi ve AB koşulluluk mekanizmaları, isim sorununun çözümünü uluslararası entegrasyon sürecinin ön koşulu hâline getirmiştir. Böylece sistem düzeyindeki güvenlik ve meşruiyet baskıları, iç siyasal maliyetlere rağmen politika tercihlerini yeniden tanımlayan bir çerçeve oluşturmuştur.

Yunanistan açısından ise AB ve NATO üyeliği, göreceli güç avantajının kurumsal düzlemde kullanılmasını mümkün kılmıştır. İsim meselesi bu süreçte sembolik bir tartışmanın ötesine geçerek stratejik bir pazarlık aracına dönüşmüştür. Dolayısıyla Prespa Anlaşması, tarafların tarihsel ve kimlik temelli uzlaşısından ziyade, uluslararası sistemdeki güç asimetrisi ve güvenlik öncelikleri doğrultusunda şekillenen bir denge arayışının sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Bu süreçte Kuzey Makedonya'da iktidarda bulunan Zoran Zaev hükümeti, milliyetçi VMRO-DPMNE yönetiminden farklı olarak Batı ile entegrasyonu ülkenin güvenliği açısından temel öncelik olarak konumlandırmıştır. Zaev liderliğindeki hükümet, NATO ve AB üyeliğini mümkün kılacak tavizleri rasyonel bir güvenlik tercihi olarak değerlendirmiş ve Prespa Anlaşması'nın hayata geçirilmesinde belirleyici rol üstlenmiştir. Neo-realist açıdan bu durum, küçük devletlerin güvenliklerini garanti altına alabilmek için sistemdeki büyük aktörlerin oluşturduğu yapısal baskılara uyum sağlama eğiliminde olduklarını göstermektedir.

Anlaşmanın iç siyasetteki en kritik aşaması 2018 referandum süreci olmuştur. Katılım oranının %37'de kalması, Prespa Anlaşması'nın toplumsal meşruiyeti konusunda tartışmalar doğurmuş; buna rağmen parlamentoda anayasa değişikliklerinin kabul edilmesi, iç siyasal maliyetler ile uluslararası sistem baskıları arasındaki gerilimi görünür kılmıştır. Neo-realist çerçevede bu tablo, devlet elitlerinin sınırlı toplumsal destek koşullarında dahi sistemsel güvenlik önceliklerini esas alarak karar alabildiğini göstermektedir. Nitekim iç siyasetteki meşruiyet krizine ve toplumsal direnç dinamiklerine rağmen karar alıcıların Prespa sürecini nihayete erdirmesi, uluslararası yapısal baskıların iç siyasal dengeleri nasıl baskıladığının açık bir kanıtıdır. Bu durum, anarşik sistemde devletlerin birincil refleksinin içsel rıza inşasından ziyade, dışsal tehdit ve kısıtlamalara uyum sağlamak olduğunu varsayan neo-realist önermeyi doğrulamaktadır. Söz konusu yapısal zorunluluk, Ikenberry'nin (2001) "stratejik sınırlandırma" ve kurumsal hegemonya kavramsallaştırmasıyla

karşılaştırmalı olarak ele alındığında daha net anlaşılmaktadır. Ikenberry, Batı merkezli uluslararası düzenin inşa ettiği kurumsal mimarinin ve stratejik koşulluluğun, çevre devletler için dışlanamayacak bir çekim alanı ve normatif baskı yarattığını ileri sürer (Ikenberry, 2001, ss. 52-55). Dolayısıyla, Kuzey Makedonya örneğinde referandumun toplumsal düzeyde zayıf kalmasına rağmen siyasi elitlerin kurumsal entegrasyonu (NATO ve AB üyeliği) zorlaması, küresel/bölgesel kurumsal düzenin çevre devletlerin egemenlik tercihlerini sınırlandıran yapısal bir baskı mekanizması olarak işlev gördüğünü teyit etmektedir.

Neo-realist kuram açısından Prespa Anlaşması, küçük bir devletin uluslararası sistemdeki yapısal kısıtlar ve güç dağılımı çerçevesinde hareket alanını yeniden tanımladığı bir örnek niteliği taşımaktadır. Kuzey Makedonya'nın isim değişikliğini kabul etmesi, egemenlikten mutlak bir feragat olarak değil, uluslararası meşruiyet ve güvenlik garantileri karşılığında yapılan stratejik bir tercih olarak değerlendirilebilir. Bu durum, Waltz'un sistemin yapısal zorunluluklarına ilişkin tespitleriyle uyumludur (Waltz, 1979).

Benzer biçimde Yunanistan da değişen bölgesel ve sistemsel dengeler çerçevesinde dış politikasını esnetmiştir. Başbakan Aleksis Çipras'ın yoğun iç muhalefete rağmen anlaşmayı savunması, kısa vadeli iç maliyetlerin uzun vadeli stratejik kazanımlar lehine göze alınabildiğini göstermektedir. Bu yönüyle Prespa Anlaşması, ikili bir kriz çözümünün ötesinde, Balkanlar'daki güvenlik mimarisinin dönüşüm sürecinde işlevsel bir rol üstlenen sistemsel bir düzenleme olarak değerlendirilebilir.

7. Büyük Güçlerin Rolü: ABD, AB ve Rusya

Balkanlar tarihsel olarak büyük güç rekabetinin yoğunlaştığı bir jeopolitik alan olmuştur. Bölgesel güvenlik dinamikleri çoğu zaman küresel aktörlerin müdahaleleriyle şekillenmiştir. Yunanistan–Makedonya isim krizi ve Prespa Anlaşması süreci de bu bağlamda değerlendirildiğinde, ikili bir anlaşmazlığın ötesinde ABD, Avrupa Birliği ve Rusya'nın stratejik çıkarlarının kesiştiği bir alan niteliği kazanmıştır.

ABD açısından Balkanlar, Avrupa güvenlik mimarisinin kırılğan halkalarından biri olarak görülmüştür. 1990'larda Bosna ve Kosova krizlerinde üstlenilen rol, Washington'un bölgeyi NATO çerçevesinde istikrara kavuşturma hedefini ortaya koymuştur. Kuzey Makedonya'nın NATO üyeliği, yalnızca küçük bir devletin ittifaka dâhil edilmesi anlamına gelmemiştir. Bu adım aynı zamanda Rusya'nın bölgedeki nüfuzunun sınırlandırılması bakımından stratejik önem taşımıştır. Literatürde Prespa sürecinin hızlanmasında ABD'nin diplomatik girişimlerinin etkili olduğuna dair değerlendirmeler bulunmaktadır (Bechev, 2023).

Avrupa Birliği genişleme sürecini koşulluluk (conditionality) mekanizması üzerinden yürütmüştür. Kuzey Makedonya'nın üyelik perspektifi isim sorununun çözümüne bağlanmıştır. Yunanistan'ın vetosunun kaldırılması Prespa Anlaşması ile mümkün hâle gelmiştir. Bu süreçte AB, normatif bir aktör olmanın ötesinde jeopolitik saiklerle hareket eden bir genişleme siyaseti izlemiştir. Nitekim AB'nin kriz boyunca üstlendiği bu kurumsal rol, her ne kadar ikili bir ihtilaf gibi görünse de birliğin bölgesel bütünleşme ve güvenlik politikalarının temel bir parçası haline gelmiştir (Mavromatidis, 2010, ss. 212-215). Almanya ve Fransa gibi önde gelen üyelerin sürece verdiği destek, Balkanlar'daki istikrarın AB için stratejik bir güvenlik meselesi olarak görüldüğünü göstermektedir.

Rusya, Prespa Anlaşması'nı NATO'nun Balkanlar'daki genişleme stratejisinin bir uzantısı olarak değerlendirmiştir. Moskova yönetimi, NATO genişlemesinin kendi güvenlik çıkarlarıyla çeliştiğini savunmuştur. Bu doğrultuda Rusya, Kuzey Makedonya'daki bazı milliyetçi siyasi ve medya aktörleri üzerinden anlaşmaya yönelik eleştirel söylemleri doğrudan desteklemiştir. Sürec boyunca Rusya'nın sergilediği tutum pasif bir protestonun ötesine geçerek, Batı ittifakının bölgedeki kurumsal nüfuzunu dengelemeye yönelik asimetrik bir direnç stratejisine dönüşmüştür. Özellikle

2018 yılında gerçekleştirilen isim referandumu sürecinde, Üsküp'teki karar alma mekanizmalarını ve toplumsal rızayı felce uğratmayı amaçlayan Rusya kaynaklı siber operasyonlar, dijital dezenformasyon kampanyaları ve muhalif gruplara yönelik örtülü finansal destek iddiaları akademik literatürde genişçe tartışılmaktadır (Bechev, 2023, ss. 112–115). Rus diplomatların Makedonya iç siyasetindeki aktörleri anlaşıma aleyhine konsolide etme girişimleri nedeniyle iki ülke arasında yaşanan diplomatik gerilimler, Moskova'nın süreci engellemek adına elindeki hibrit araçları aktif olarak kullandığını göstermektedir. Bununla birlikte, uluslararası sistemdeki güç dağılımı ve Batı ittifakının kurumsal kapasitesi dikkate alındığında Rusya'nın süreci belirleyici biçimde yönlendirme imkânı sınırlı kalmıştır.

Neo-realist açıdan Prespa Anlaşması, küresel güç rekabetinin Balkanlar'daki bölgesel güvenlik kompleksini yapılandığı sistemsel bağlamın bir ürünü olarak konumlandırılabilir. ABD'nin güvenlik öncelikleri, AB'nin koşulluluk politikaları ve Rusya'nın denge arayışları, Balkanlar'daki gelişmelerin sistem düzeyindeki güç dağılımıyla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu tablo, küçük ve orta ölçekli devletlerin dış politika tercihlerinin büyük güç rekabeti ve yapısal kısıtlar çerçevesinde şekillendiğine ilişkin neo-realist varsayımlarla uyumludur (Waltz, 1979).

8. Yunanistan'ın Güvenlik Stratejisi ve Neo-Realist Refleksler

Yunanistan'ın Makedonya'ya yönelik dış politikasında izlediği güvenlik stratejileri, sembolik alanların ötesine geçerek ekonomik ve diplomatik araçlarla da desteklenmiştir. 1994-1995 yıllarında uygulanan ekonomik ambargo, Üsküp'ün limanlara erişimini engellemiş ve bölgesel ticareti ciddi biçimde sekteye uğratmıştır. Bu uygulama, Yunanistan'ın söylemsel pozisyonunun ötesine geçip fiili politikalarla da güvenlik çıkarlarını savunduğunu göstermektedir (Daskalovski, 2017).

Makedonya'nın NATO ve AB üyelik başvurularına yönelik Yunanistan vetoları, Waltz'un yapısal güç kullanımına dair tespitlerini doğrulayan somut bir örnek oluşturmaktadır. Güçlü aktör konumundaki Yunanistan, sistemdeki göreceli avantajını sürdürmek için küçük bir komşusunun kimlik ve sembol politikalarını kısıtlayacak düzeyde dışsal baskılar uygulamıştır (Mearsheimer, 2001; Bieber, 2020). Yunanistan'ın bu stratejisi, kimliğin güvenlikleştirilmesi sürecinde “diğeri” inşa etme ve bu “ötekini” dış politika aracı hâline getirme pratiğini de barındırmaktadır.

Makedonya'nın diaspora Makedonlarına yönelik anayasal referansları, Yunanistan tarafından toprak bütünlüğüne yönelik bir tehdit olarak algılanmış ve bu durum klasik bir güvenlik ikilemini tetiklemiştir (Tezcan, 2019). Bu gelişme, Jervis'in (1978) belirttiği üzere karşılıklı güvensizlik ortamının kurumsallaşmasına yol açmıştır. Yunanistan ayrıca Kuzey Makedonya'daki Arnavut azınlıkla yaşanan gerilimleri de bölgesel istikrar açısından potansiyel bir güvenlik riski olarak değerlendirmiştir. Bu çerçevede Makedonya Anayasası'nda diaspora Makedonlarına ilişkin koruyucu ifadeler, Yunanistan tarafından toprak bütünlüğüne yönelik örtük bir tehdit ve genişlemeci eğilimlerin dolaylı bir göstergesi olarak yorumlanmıştır (Tezcan, 2019; Bieber, 2020).

Yunanistan'ın izlediği dış politika refleksleri, neo-realizmin güvenlik merkezli devlet davranışı modeline güçlü bir örnek teşkil etmektedir. Hem sembolik hem de maddi araçlarla yürütülen bu güvenlik stratejileri, kimlik mücadelesini bir dış politika krizine dönüştürmüş ve bölgesel istikrarı doğrudan etkilemiştir. Bu bağlamda, Balkanlar gibi kimlik temelli çatışmaların yaygın olduğu bölgelerde, benzer ihtilafların çözümünde yalnızca ikili diplomatik süreçlerin değil, uluslararası sistemin baskın aktörlerinin yönlendirici etkilerinin belirleyici olmaya devam edeceği öngörülmektedir. Bu nedenle, yalnızca realist değil, normatif ve yapısalcı kuramların da bütüncül analizlerde dikkate alınması önem arz etmektedir.

9. Sonuç

Yunanistan ile Makedonya arasında yaklaşık otuz yıl boyunca devam eden ve Prespa Anlaşması ile çözüme kavuşturulan isim ihtilafı, iki ülke arasındaki tarihsel ve kültürel farklılıkların ötesine geçerek uluslararası sistemin yapısal dinamikleriyle iç içe geçmiş karmaşık bir güvenlik sorunu niteliği taşımıştır. Neo-realist kuramın sunduğu kavramsal araçlar, meselenin semboller ve kimliklerin ötesinde güç dengeleri, sistemsel baskılar ve göreceli kazançlar ekseninde şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Neo-realizme göre anarşik uluslararası sistemde hayatta kalma ve güvenlik sağlama kaygısı, devletleri sürekli olarak tehdit algılamak ve bu algıya karşı politika üretmek zorunda bırakır. Bu çerçevede Yunanistan'ın Kuzey Makedonya'ya yönelik sert diplomatik reflexleri, yalnızca bir isim tartışması değil, tarihsel üstünlüğünü ve bölgesel etkisini koruma stratejisi olarak okunmalıdır. Kuzey Makedonya'nın bağımsızlığını takiben kullandığı bayrak, anayasa ve söylemler ise, Yunanistan tarafından potansiyel revizyonizm olarak algılanmış ve güvenlik ikilemi derinleşmiştir.

Prespa Anlaşması, çatışmanın sona erdirilmesi açısından kritik bir dönüm noktası olsa da, bu uzlaşının gerçekleşmesinde sistemin baskın aktörlerinin (özellikle NATO ve AB) yönlendirici rolü belirleyici olmuştur. Bu durum, neo-realist kuramın küçük devletlerin manevra alanlarının büyük güçlerin yönlendirmesiyle şekillendiğine dair varsayımıyla örtüşmektedir. Kuzey Makedonya'nın egemenlik sembollerinden feragat ederek uluslararası meşruiyet kazanmayı tercih etmesi, realist güvenlik anlayışının günümüz dış politikasında hâlen geçerli olduğunu teyit etmektedir.

Çalışmanın analiz bölümlerinde de ampirik verileriyle ortaya koyulduğu üzere, Prespa Anlaşması'nın iç siyasal dinamikler açısından kırılğan bir uzlaşma zemini üzerine inşa edildiği gerçeği göz ardı edilmemelidir. Nitekim 2018 yılında gerçekleştirilen isim referandumundaki son derece düşük katılım oranı (%37), anlaşmanın toplumsal meşruiyeti konusundaki tartışmaları ve iki ülkedeki milliyetçi muhalefet partilerinin güçlü direnç reflexlerini canlı tutmuştur. Bu tablo, neo-realist perspektiften bakıldığında, uluslararası sistemsel baskılar ve güç asimetrisi altında tepeden inme biçimde sağlanan diplomatik çözümlerin, iç siyasette yeni fay hatları ve mikro-gerilimler üretebileceğini ve dolayısıyla kalıcı bölgesel istikrar üretmekte sınırları bulunduğunu doğrulamaktadır.

Öte yandan, bu çalışmanın metodolojik olarak tek vaka analizine (single case study) dayanması, elde edilen neo-realist argümanların genellenebilirliği açısından yapısal bir sınırlılık oluşturmaktadır. Tek vaka tasarımları, kuramsal önermeleri derinlemesine test etmek ve süreç takibi yapmak için oldukça güçlü akademik araçlar sunmakla birlikte; benzer sistemsel kısıtlar altındaki farklı vakalarla karşılaştırılmadan sunulan açıklamalar, kuram geliştirme aşamasında yetersiz kalma riski barındırır. Bu bağlamda, gelecekteki araştırmalarda Kıbrıs sorunu veya Kosova'nın bağımsızlık süreci gibi benzer güç asimetrisi, veto mekanizmaları ve uluslararası sistem baskısı içeren diğer bölgesel krizlerle karşılaştırmalı analitik tasarımların (most similar systems design) benimsenmesi, neo-realist çerçevenin ampirik açıklayıcı gücünü çok daha sağlam bir zemine oturtacaktır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Yunanistan-Makedonya isim sorunu; kimlik, tarih ve egemenlik ekseninde şekillenen bir çatışma olmakla birlikte, esasen devletlerin güvenlik arayışı içinde sistemsel baskılar altında nasıl yönlendirildiğini gösteren güçlü bir örnektir. Neo-realizm çerçevesinde yapılan bu analiz, semboller ve kimliklerin uluslararası politikada kültürel anlamlarının ötesine geçerek stratejik araçlara dönüştüğünü ve güvenlik politikalarının merkezinde konumlandığını açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çalışma, Balkanlar'daki güvenlik sorunlarını tamamen kimliksel ve inşacı/konstrüktivist yaklaşımların tekeline bırakan mevcut literatürdeki egemen eğilime karşı kuramsal bir denge işlevi görmektedir. Prespa Anlaşması'nı salt bir ikili uzlaşma anlatısından çıkararak; asimetrik güç ilişkileri, kurumsal koşulluluklar ve sistemik dayatmalar temelinde analiz eden bu çalışma, bölgesel güvenlik kompleksi literatüründeki kuramsal ve ampirik boşluğu somutlaştırmak suretiyle literatüre özgün ve bütüncül bir katkı sunmaktadır.

Balkanlar gibi kimlik temelli gerilimlerin yoğun olduğu bölgelerde, benzer krizlerin çözümünde ikili diplomasinin yanında NATO ve AB gibi kurumsal aktörlerin etkili olmaya devam edeceği söylenebilir. Gelecekte yapılacak çalışmalar, neo-realist çerçeveyi normatif ve yapısalcı yaklaşımlarla birlikte ele alarak bölgedeki donmuş krizlerin daha kapsamlı biçimde analiz edilmesine katkı sağlayabilir.

Kaynaklar

- Bechev, D. (2019). *Historical dictionary of North Macedonia*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Bechev, D. (2023). The EU and dispute settlement: The case of the Macedonian name issue. *East European Politics and Societies*, 37(2), 698-717. <https://doi.org/10.1177/08883254221101905>
- Bieber, F. (2020). *The rise of authoritarianism in the Western Balkans*. Palgrave Macmillan.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Buzan, B., & Wæver, O. (2003). *Regions and Powers: The Structure of International Security*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Buzan, B., Wæver, O., & de Wilde, J. (1998). *Security: A new framework for analysis*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers.
- Daskalovski, Ž. (2017). *Clashing historical narratives and the Macedonian name dispute – solving the unsolvable*. *TRAMES: Journal of the Humanities & Social Sciences*, 21(4), 327-343. <https://doi.org/10.3176/tr.2017.4.03>
- Derin, M. (2019). Kuzey Makedonya’da isim tartışmaları ve Prespa Anlaşması. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 3(8), 239-260. <https://izlik.org/JA25EN32ZH>
- Durmaz, M. (2017). Makedonya sorunu ve Yunanistan’ın isim uzlaşmazlığı. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 2(3), 59-68. <https://izlik.org/JA66XK56JS>
- Grieco, J. M. (1988). Anarchy and the Limits of Cooperation: A Realist Critique of the Newest Liberal Institutionalism. *International Organization*, 42(3), 485-507. <https://doi.org/10.1017/S0020818300027715>
- Ikenberry, G. J. (2001). *After victory: Institutions, strategic restraint, and the rebuilding of order after major wars*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt7t1s5>
- Jervis, R. (1978). Cooperation under the security dilemma. *World Politics*, 30(2), 167-214. <https://doi.org/10.2307/2009958>
- Kut, Ş. (2005). *Balkanlar’da kimlik ve egemenlik*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Mavromatidis, F. (2010). The Role of the European Union in the Name Dispute between Greece and FYR Macedonia. *Journal of Contemporary European Studies*, 18(1), 47-62. <https://doi.org/10.1080/14782801003638703>
- Mearsheimer, J. J. (2001). *The tragedy of great power politics*. W. W. Norton & Company.
- Özgen, C. (2013). Balkanlar’da güvenliğe yönelik bir tehdit: Yunanistan-Makedonya anlaşmazlığı. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(25), 327-345. <https://izlik.org/JA73GD98PX>
- Poulton, H. (2000). *Who Are the Macedonians?* Indiana University Press.
- Taliaferro, J. W. (2000). Security seeking under anarchy: Defensive realism revisited. *International Security*, 25(3), 128-161. <https://doi.org/10.1162/016228800560543>
- Tezcan, G. (2019). Gruevski’den Zaev’e Makedonya’nın iç ve dış politikasındaki gelişmeler. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(2), 379-394. <https://izlik.org/JA86SZ59DL>
- Tziampiris, A. (2012). *The Macedonian Question and Greece’s Foreign Policy*. Routledge.
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of international politics*. Addison-Wesley.